

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion/ — Faculty		Laitos — Institution — Department	
Matemaattis-luonnontiet.		Eläintieteen laitos	
Tekijä — Författare — Author Marita Jalkanen			
Työn nimi — Arbetets titel — Title Maamyyrän (Talpa europaea L.) morfometrisesta muuntelusta Suomessa			
Oppiaine — Läroämne — Subject Eläintiede (Ekologian osasto)			
Työn laji — Arbetets art — Level Pro gradu -tutkielma		Aika — Datum — Month and year Tammikuu 1989	Sivumäärä — Sidoantal — Number of Pages 83 s. + 1 liites.
Tiivistelmä — Referat — Abstract Maamyyräpopulaatioiden morfologista muuntelua tutkittiin neljältä paikkakunnalta Suomesta (Lohja, Lammi, Pälkäne ja Värtsilä) sekä vertailuaineistona Ruotsista (Lund). Vuosina 1977-87 pyydystettiin 327 yksilöä, joista mitattiin 9 ulkoista mittaa ja 33 luustomuuttujaa. Näistä laskettiin keskiarvot ja -hajonnat, joita verrattiin varianssianalyysillä alueittain ja sukupuolittain. Erotteluanalyysillä tutkittiin sukupuolidimorfiaa, ikäluokkien morfometrisia eroja sekä maantieteellistä muuntelua. Ominaisuuksien esiintymisen ikä- ja sukupuoliriippuvuutta tutkittiin X^2 -testillä. Sukupuolidimorfia on kauttaaltaan melko suurta: koiraat ovat keskimäärin 5-10% naaraita suurempia. Erot ovat suurimmat yleisessä koossa ja raajaluiden pituuksissa, pienimmät kallomitoissa. Dimorfia kasvaa kohti vanhempia ikäluokkia. Sukupuolia ei voi varmasti erottaa toisistaan mittojen perusteella. Ikä vaikuttaa luuston mittamuunteluun selvimmin välihampaan kulumisena sekä aivokopan madaltumisena. Jatkuvaa kasvua esiintyy kallon muissa ulottuvuuksissa, mutta raajaluut saavuttavat lopullisen pituutensa jo samanvuotisilla yksilöillä. Luustomitoissa alueita erottelee eniten yleinen koko sekä kallon muoto. Suomen näytteistä Värtsilä eroaa selvästi yhte-näisemmästä Etelä-Suomen ryhmästä. Alueiden morfometrista erilaistumista kuvaavat alaleuan sakara4-mitta, kallon inter-orbitaalileveys, välimatka kuononkärki-F. infraorbitale, alaleuan hammasrivin pituus sekä tietyt raajaluut. Värtsilässä ominaisuuksien keskiarvot ovat yleensä pienimpiä ja Lohjalla suurimpia. Noin 40% tutkituista mitoista pienenee Fennoskandiassa kohti pohjoista: mm. raaja- ja lantiomitat ovat Värtsilän maamyyrillä aineiston pienimmät. Ilmiö on mahdollinen sopeutuma levinneisyysalueen ääri rajoille, missä ankara talvi rajoittaa ravinnon saatavuutta ja valintapaine pienikokoisuuteen on voimakasta. Lundin populaatiossa sekä ulkoiset että luustomitat ovat merkittävästi suurempia kuin muissa näytteissä. Suomen ja Lundin populaatioiden selvät erot mm. kallon leveydessä, raajaluiden koossa ja alaleuan muodossa vahvistavat aiemman jaon, jonka mukaan Suomen ja Ruotsin maamyyrät kuuluvat eri alalajeihin. Suuri hajonta ulkoisissa mitoissa vähentää niiden erottelukykä. Maantieteellistä muuntelua kuvaavat kuononpituus ja etujalan leveys, joiden suurikokoisuus Värtsilässä lienee ekologinen sopeutuma ympäristön erityispiirteisiin.			
Avainsanat — Nyckelord — Keywords Maamyyrä, morfometrinen muuntelu, erotteluanalyysi			
Säilytyspaikka — Förvaringsställe — Where deposited Eläintieteen laitoksen kirjasto			
Muita tietoja — Övriga uppgifter — Further information			